

UDC 378.147:37.015.3:005.32

DOI 10.35433/pedagogy.2(117).2024.8

FORMATION OF THE METHODOLOGICAL CULTURE IN PEDAGOGICAL EDUCATION STUDENTS AS A MOTIVATION BASIS FOR THEIR PROFESSIONAL AND PERSONAL GROWTH

O. A. Dubaseniuk*, O. V. Vozniuk, O. V. Pastovenskyi*****

The article contains the analysis of the peculiarities of the formation of the methodological culture in the students of pedagogical education as a motivational basis for their professional and personal acme-growth. Motivation is considered as an important factor in the development of professional ideals, value orientations, pedagogical orientation, increasing the effectiveness of future teachers of higher education institutions. The characteristics of motivation for professional and personal growth of the future pedagogues are analyzed, in particular, such as humanistic orientation, goal setting, openness to innovations and changes, personality growth, humanistic values, the formation of methodological culture. Pedagogical research has been conducted on the formation of motivation for success in working teachers as a basis for further scientific research and the formation of methodological culture in the students of pedagogical education in higher education institutions. This made it possible, in the process of the next stage of the pedagogical experiment, to investigate the results of the study of pedagogical disciplines by education seekers of pedagogical disciplines under the conditions of the introduction of innovative means and technologies of education, to trace the growth of the level of methodological culture, in particular, the indicators of motivation of in the master's students. Such indicators are the result of applied methodological scientific approaches, in particular, personality oriented, acmeological, and methods of scientific and pedagogical research.

The prospects of the specified scientific search include such aspects as increasing the attention of the participants in educational process to the systematic use of information technologies in the educational process in the context of integrative and acmeological approaches, interdisciplinary analysis of the defined area; the focus on training an intellectually developed creative personality capable of competent orientation in the digital educational space, continuous self-education and self-

* Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
dubasenyuk@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-9447-4527

** Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
alexvoz@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4458-2386

*** Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
(Communal institution "Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute" of Zhytomyr
Regional Council)
al.pastov@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6450-0843

improvement; organization of professional training of future specialists according to an individual educational trajectory.

Keywords: methodological culture, motivation, students of pedagogical education, humanistic orientation, goal setting, innovations, personality acme-development, humanistic values.

ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО АКМЕЗРОСТАННЯ

О. А. Дубасенюк, О. В. Вознюк, О. В. Пастовенський

У статті проаналізовано особливості формування методологічної культури здобувачів педагогічної освіти як мотиваційного підґрунтя їх професійного та особистісного акмезростання. Розглянуто мотивацію – важливий чинник розвитку професійних ідеалів, ціннісних орієнтацій, педагогічної спрямованості, підвищення ефективності діяльності майбутніх педагогів закладів вищої освіти. Проаналізовано характеристики мотивації професійного та особистісного зростання майбутніх педагогів, зокрема такі, як гуманістична спрямованість, цілепокладання, відкритість інноваціям і змінам, особистісне зростання, гуманістичні цінності, сформованість методологічної культури. Проведено педагогічне дослідження щодо формування мотивації успіху у працюючих учителів як основу подальших наукових розвідок та формування методологічної культури у здобувачів педагогічної освіти закладів вищої освіти. Це дозволило у процесі наступного етапу педагогічного експерименту дослідити результати вивчення здобувачами освіти педагогічних дисциплін за умов упровадження інноваційних засобів та технологій освіти, простежити акмезростання рівня методологічної культури, зокрема показників мотивації студентів-магістрів. Такі показники є наслідком застосованих методологічних наукових підходів, зокрема особистісно орієнтованого, акмеологічного, та методів науково-педагогічного дослідження.

До перспектив зазначеного наукового пошуку віднесено такі аспекти, як посилення уваги учасників освітнього процесу до системного використання в освітньому процесі інформаційних технологій у контексті інтегративного та акмеологічного підходів, міждисциплінарний аналіз окресленої сфери; спрямованість на підготовку інтелектуально розвиненої креативної особистості, здатної до компетентнісної орієнтації у цифровому освітньому просторі, до неперервної самоосвіти та самовдосконалення; організація професійної підготовки майбутніх фахівців за індивідуальною освітньою траєкторією.

Ключові слова: методологічна культура, мотивація, здобувачі педагогічної освіти, гуманістична спрямованість, цілепокладання, інновації, акмезростання особистості, гуманістичні цінності.

Introduction of the issue. The formation of methodological culture in the education seekers appears as an urgent problem, which is caused by the renewal of the conceptual foundations of higher school pedagogy, the content of education, the improvement of the programmatic and methodological support of pedagogical education, the need to form in the future teachers the methods of independent acquisition of knowledge and widening the professional interests. Under such conditions, the social mandate of the Ukrainian state consists in raising the level of training of the new generation of teachers and to improve the system of

Постановка проблеми. Формування методологічної культури в здобувачів освіти постає актуальною проблемою, що зумовлено оновленням концептуальних засад педагогіки вищої школи, змісту освіти, удосконаленням програмно-методичного забезпечення педагогічної освіти, необхідністю формування у майбутніх учителів прийомів самостійного набуття знань та розширення професійних інтересів. За таких умов, соціальне замовлення української держави полягає в тому, щоб підвищити рівень підготовки нової генерації педагогів й удосконалити систему післядипломної підготовки вчителів, у

postgraduate training of teachers, including the system of continuous education. So, in V.G. Kremen's scientific report on general meetings of NAPS of Ukraine (5 April 2024) the great role of teaching staff training was noted [5].

In this context, the motivation for a certain type of activity is one of the most important factors in the development of professional ideals, value orientations, pedagogical orientation, increasing the effectiveness of the activities of future teachers of higher education institutions and, in general, of the methodological culture of educators, aimed at increasing the level of their professional competence and pedagogical mastery by means of traditional and innovative technologies.

Current state of the issue. The role of motivation is mentioned in the scientific works of domestic scientists (G.O. Ball, I.D. Bekh, S.D. Maksimenko, D.V. Chernilevskyi, O.V. Vozniuk and others. [1; 5-9]) and foreign researchers (A. Maslow, H. Heckhausen, R. Ryan, E. Deci and others [11-13]). Motivation includes a number of factors that characterize the professional and personality growth of future specialists. In this connection, I.D. Bekh notes the role of motivational and meaningful reasoning in the education of the personality of participants in the educational process. The scientist believes that they should master motivational and semantic reasoning in order to penetrate deeply into the essential basis of any moral action, to reveal its real motivating reasons [1: 109].

The acme-growth of personality in the context of the phenomenon of motivation, according to scientists (I.A. Zyazyun, V.M. Galuzyak, V.M. Gladkova, N.V. Kuzmina, L.S. Rybalko, S.O. Sysoeva, N.G. Sydorчук and others), is characterized as a key peak feature: a higher degree of development; the pinnacle, blooming power, perfection; the pinnacle as maturity; the pinnacle of human perfection; the top in the chosen professional activity; the pinnacle as a result of activity; the pinnacle as the realization of creative abilities, etc. [9: 14].

Aim of the research: to analyze the process of forming the methodological

тому числі й систему неперервної освіти. Так у науковій доповіді В.Г. Кременя на загальних зборах НАПН України (5 квітня 2024 р.) відзначена велика роль підготовки педагогічних кадрів [5].

У цьому контексті мотивація до певного виду діяльності є одним з найважливіших чинників розвитку професійних ідеалів, ціннісних орієнтацій, педагогічної спрямованості, підвищення ефективності діяльності майбутніх педагогів закладів вищої освіти і в цілому методологічної культури освітян, спрямованої на підвищення рівня їх професійної компетентності і педагогічної майстерності засобами традиційних та інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про роль мотивації зазначено у наукових працях вітчизняних науковців (Г.О. Балл, І.Д. Бех, С.Д. Максименко, Д.В. Чернілевський, О.В. Вознюк та ін. [1; 5-9]) та зарубіжних дослідників (А. Маслоу, Х. Хекхаузен, Р. Райан, Е. Деці та ін. [11-13]) Мотивація охоплює низку чинників, які характеризують професійне та особистісне зростання майбутніх фахівців. У зв'язку з цим І.Д. Бех зазначає роль мотиваційно-сміслового міркування у вихованні особистості учасників освітнього процесу. Учений вважає, що вони мають оволодіти мотиваційно-смісловим міркуванням з метою глибокого проникнення у сутнісну основу будь-якого моральної дії, розкрити її дійсні спонукальні причини [1: 109].

Акмеозростання особистості у контексті феномену мотивації, на думку науковців (І.А. Зязюн, В.М. Галузяк, В.М. Гладкова, Н.В. Кузьміна, А.С. Рибалко, С.О. Сисоєва, Н.Г. Сидорчук та ін.), характеризується як наріжна вершинна ознака: вищий ступінь розвитку; вершина, квітуча сила, досконалість; вершина як зрілість; вершина досконалості у людині; вершина в обраній професійній діяльності; вершина як результат діяльності; вершина, як реалізація творчих здібностей тощо [9: 14].

Мета дослідження: проаналізувати процес формування методологічної культури здобувачів педагогічної освіти як мотиваційну основу їх професійного та

culture in the students of pedagogical education as a motivational basis for their professional and personality acme-growth.

Research methods: theoretical analysis of the specified problem by using general methodological scientific approaches, as well as the methods of pedagogical experiment with the aim of researching the peculiarities of the development of the methodological culture of education seekers as a productive and complex characteristic of motivation in the process of studying the course of "Methodology of pedagogical research and academic integrity in the field of education". Accordingly, such methods as observation, conversation, questionnaires, the method of revealing the hidden position of the interviewees regarding their profession, the methods of analyzing a specific situation, content analysis and case method, the methods of mathematical statistics have been used.

Results and discussion. We will analyze the features and indicators of motivation for professional and personal growth of future teachers. Our experience in pedagogical activity and the analysis of the relevant scientific literature allow us to differentiate certain indicators, thanks to which it is possible to realize the set task.

Humanistic orientation as a pedagogical quality includes the following motives: the social importance of the teacher's work; the attractiveness of working with children and young people; the conviction in abilities regarding this specialty; following the recommendation of a favorite teacher; the family traditions; the experience working with children. The students who have chosen a profession by vocation are open to new knowledge at the beginning of their studies, orient themselves to constant continuous learning and self-education, they show interest in studying pedagogical literature, study the spiritual pedagogical heritage, get acquainted with the work of outstanding teachers of the past and present, study advanced pedagogical experience. They gradually choose the topic of scientific and pedagogical research. In addition, the students pay attention to the interdisciplinary connections of pedagogy

особистісного акме-зростання.

Методи дослідження: теоретичний аналіз зазначеної проблеми з використанням загально-методологічних наукових підходів, а також методи педагогічного експерименту з метою дослідження особливостей розвитку методологічної культури здобувачів освіти як продуктивної та комплексної характеристики мотивації у процесі вивчення курсу "Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі". Відповідно, застосовано такі методи, як спостереження, бесіда, анкетування, метод виявлення прихованої позиції опитуваних щодо своєї професії, методи аналізу конкретної ситуації, контент-аналізу та кейс-методу, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу. Проаналізуємо особливості та показники мотивації професійного та особистісного зростання майбутніх педагогів. Наш досвід педагогічної діяльності та аналіз відповідної наукової літератури дозволяє диференціювати певні показники, завдяки яким можна зrealізувати поставлене завдання.

Гуманістична спрямованість як педагогічна якість – охоплює такі мотиви: суспільна важливість праці вчителя; привабливість роботи з дітьми, молоддю; переконаність у здібностях щодо цієї спеціальності; наслідування рекомендації улюбленого вчителя; сімейні традиції; досвід роботи з дітьми. Здобувачі освіти, які обрали професію за покликанням, вже на початку навчання відкриті до нових знань, орієнтують себе на постійне неперервне навчання та самоосвіту, проявляють інтерес до вивчення педагогічної літератури, вивчають духовну педагогічну спадщину, знайомляться з творчістю видатних педагогів минулого та сучасного, вивчають передовий педагогічний досвід. Вони поступово обирають тему науково-педагогічного дослідження. Крім того студенти приділяють увагу міждисциплінарним зв'язкам педагогіки з іншими людинознавчими науками (філософія, психологія, соціологія, історія педагогіки та ін.). За таких умов, заклади вищої освіти мають здійснювати

with other humanities (philosophy, psychology, sociology, history of pedagogy, etc.). Under such conditions, higher education should train a conscious national intelligentsia, contribute to the renewal of the intellectual gene pool of the nation, to the education of its spiritual elite, enriching the cultural potential that will ensure the high efficiency of future specialists.

Goal setting. Motivated master-students clearly define their goal and tasks, focused on the gradual acquisition of professional competence, the development of pedagogical skills. Accordingly, they plan their educational and pedagogical and research activities. Successful learners under the guidance of teachers are motivated to master modern content and innovative technologies, in particular, the technologies of situational, contextual learning using the methods of analyzing a specific situation and the case method, which contributes to formation of future teachers' analytical, cognitive, practical, communicative, creative abilities and skills; they learn how to draw a technological map in the process of modeling a modern lesson as a new and effective type of methodological products in secondary education institutions, which makes it possible to achieve the planned results of mastering the main educational programs; they master information technologies in the process of training future teachers, since the defining characteristic of modern social life is the digitalization of all its spheres, which leads to new approaches and models of training for those who are getting education. This involves the creation of a creative educational environment that expands the modern possibilities of the computer as an effective means of learning.

Innovative technologies; openness to innovation and change. The teacher's task is the formation of a new person, which presupposes the development of a new society. A socially and professionally successful person appears as a criterion and goal of the education system. A.I. Boyko, a researcher in the field of educational philosophy, characterizes the features of the so-called "ideal image" of a person, which a human-centered

підготовку свідомої національної інтелігенції, сприяти оновленню інтелектуального генофонду нації, вихованню її духовної еліти, збагачуючи культурний потенціал, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх фахівців.

Цілепокладання. Умотивовані студенти-магістранти чітко визначають свою мету і завдання, орієнтовану на поступове набуття професійної компетентності, розвиток педагогічної майстерності. Відповідно, вони планують свою навчально-педагогічну та науково-дослідну діяльність. Успішні здобувачі освіти під керівництвом викладачів умотивовані на оволодіння сучасними змістом та інноваційними технологіями, зокрема технологіями ситуаційного, контекстного навчання за допомогою методів аналізу конкретної ситуації та кейс-методу, що сприяє формуванню у майбутніх педагогів аналітичних, когнітивних, практичних, комунікативних, творчих здібностей та вмінь; вони навчаються використанню технологічної карти у процесі моделювання сучасного уроку як нового та ефективного виду методичної продукції у закладах середньої освіти, що дає можливість досягнути запланованих результатів освоєння основних освітніх програм; вони освоюють інформаційні технології у процесі підготовки майбутніх педагогів, оскільки визначальною характеристикою сучасного суспільного буття є цифровізація всіх його сфер, що зумовлює нові підходи й моделі навчання здобувачів освіти. Це передбачає створення креативного освітнього середовища, що розширює сучасні можливості комп'ютера як ефективного засобу навчання.

Інноваційні технології; відкритість інноваціям і змін. Завдання педагога – формування нової людини, що передбачає розвиток нового суспільства. Соціально і професійно успішна людина постає як критерій та мета системи освіти. А.І. Бойко, дослідниця у сфері філософії освіти, характеризує риси так званого "ідеального образу" людини, яку прагне сформуванню людиноцентрично спрямована система освіти: відкритість

educational system seeks to form: openness to innovations and changes, the ability to find and process information, the ability to think critically and make independent decisions, the ability to plan future actions for achieving expected goals in both social and personal life, well-formed communicative qualities [2]. At the same time, the development of the necessary motivational skills and abilities takes place, in particular such skills as goal setting, projection, construction, planning, social communication, effective organization of activities, reflection, self-discipline.

Personality growth; humanistic values. In this context, the most important is the problem of choosing a certain philosophy, a philosophical position as the basis of the teacher's outlook, his/her adequate picture of the world [4: 51]. Pedagogical implementation of humanistic values is aimed at increasing the general culture in the personality, the attachment to national and universal human values, which requires strengthening the cultural orientation of the professional training of future teachers. Culture is based not only on knowledge acquired by mankind, on life experience and methods of activity, but also on the ability to create something new. The purpose of culture is, first of all, enrichment and formation of a spiritual and moral personality, creation of a humane atmosphere in a society, strengthening of humanistic processes and humanization of education. Implementation of the cultural function of pedagogical education in practical activities requires the application of a systematic approach to professional training. To implement such a humanistic approach, it is important to understand the significance of the integrity of the human personality, which integrates natural, social and cultural existence. It is extremely important to continue to affirm universal humanistic moral norms that proclaim the human being as the highest value. Academician H.G. Filipchuk emphasizes that education of the nation is the most state-building "reform" [10: 117]. And further: "Only that education and upbringing will bring prosperity to our Nation, which is based on traditional and

інноваціям і змінам, уміння знаходити й обробляти інформацію, здатність критично мислити та приймати самостійні рішення, уміння планувати майбутні дії для досягнення передбачуваних цілей як у суспільному, так і в особистому житті; добре сформовані комунікативні якості [2]. Водночас відбувається розвиток необхідних мотиваційних умінь та навичок, зокрема такі уміння, як цілепокладання, проектування, конструювання, планування, соціальна комунікація, ефективна організації діяльності, рефлексія, самодисципліна.

Особистісне зростання; гуманістичні цінності. У зазначеному контексті найважливішою є проблема вибору певної філософії, філософської позиції як основи світогляду педагога, його/її адекватної картини світу [4: 51]. Педагогічна реалізація гуманістичних цінностей спрямована на підвищення загальної культури особистості, прилучення до національних і загальнолюдських цінностей, що вимагає посилення культурологічної спрямованості професійної підготовки майбутніх педагогів. Культура ґрунтується не тільки на здобутих людством знаннях, життєвому досвіді і способах діяльності, а й здатності створювати дещо нове. Призначення культури, насамперед, полягає у збагаченні, формуванні духовно-моральної особистості, створенні у суспільстві гуманної атмосфери, посиленні гуманізації і гуманітаризації освіти. Реалізація культуротворчої функції педагогічної освіти в практичній діяльності потребує застосування системного підходу до професійної підготовки. Для впровадження такого гуманістичного підходу важливо досягнути значимість цілісності людської особистості, яка інтегрує в собі природне, соціальне і культурне буття. Вкрай важливо продовжувати утверджувати загальнолюдські гуманістичні норми моралі, які проголошують людину як найвищу цінність. Академік Г.Г. Філіпчук наголошує, що виховання нації – найбільш державотворча "реформа" [10: 117]. І далі: "Лише та освіта і виховання приносить благополуччя нашій Нації,

modern Ukrainian values of a spiritual, moral-aesthetic, intellectual, economic nature, the patriotism and citizenship, the personality and national dignity, common humanity" [10: 125]. Under such conditions, the value of a person is measured by his/her attitude to work, by the measure of his/her commitment to active social activities.

Formation of methodological culture as a resulting component. The motivation for involving education seekers in scientific and pedagogical activities presupposes the formation of methodological culture as a result of the professional and personality growth of future specialists. In the context of professional and personality development, the students increase the level of their methodological culture, master scientific and pedagogical research tools. Young researchers realize that the methodology of pedagogical research, in contrast to didactics or teaching methods in institutions of higher education, is aimed at methods of research activity in the field of pedagogy [4: 38]. Education seekers realize that "philosophical methodology of pedagogy and psychology, synthesized according to the content of the sciences about the interaction of man and the world – is the philosophy of a man", which should serve as one of the important methodological foundations of the education of a valuable attitude towards a man [4: 39].

The implementation of the considered indicators involves the development of highly educated future specialists, the creation of necessary conditions for the comprehensive development of a personality, and the enrichment of the student's cognitive experience, the formation of the "I-concept" of a creative personality, continuous self-improvement and self-education.

In the context of the process of forming the methodological culture in the students of pedagogical education as a motivational basis for their professional and personality growth, we conducted a study on achieving motivation for success in working teachers as a basis for further scientific research in this direction. Our research was based on

що ґрунтується на традиційних й сучасних українських цінностях духовного, морально-естетичного, інтелектуального, господарського характеру, патріотизмі і громадянськості, особистій і національній гідності, загальнолюдськості" [10: 125]. За таких умов цінність людини вимірюється її ставленням до праці, мірою її замученості до активної громадської діяльності.

Сформованість методологічної культури як результативний компонент. Мотивація щодо залучення здобувачів освіти до науково-педагогічної діяльності передбачає сформованість методологічної культури як результат професійно-особистісного зростання майбутніх фахівців. У контексті професійного та особистісного розвитку здобувачі освіти підвищують рівень своєї методологічної культури, оволодівають науково-педагогічним науковим інструментарієм. Молоді дослідники усвідомлюють, що методологія педагогічних досліджень на відміну від дидактики або методик навчання у закладах вищої освіти, спрямована на методи дослідницької діяльності в галузі педагогіки [4: 38]. Здобувачі усвідомлюють, що "філософською методологією педагогіки і психології, синтезованих за змістом наук про взаємодію людини і світу – є філософія людини", яка має слугувати однією із важливих методологічних засад виховання ціннісного ставлення до людини [4: 39].

Реалізація розглянутих показників передбачає як розвиток високоосвічених майбутніх фахівців, створення необхідних умов для всебічного розвитку особистості, так і збагачення пізнавального досвіду студента, формування "Я-концепції" творчої особистості, неперервного самовдосконалення та самоосвіту.

У контексті процесу формування методологічної культури здобувачів педагогічної освіти як мотиваційної основи їх професійного та особистісного акмеозростання нами проведено дослідження щодо досягнення мотивації успіху у працюючих учителів як підґрунтя подальших наукових розвідок у цьому напрямку. Наше дослідження спиралося на

the results of our comparative analysis of the results of evaluating the level of significance of the motives for choosing the teaching profession by teachers of secondary education institutions according to three levels of pedagogical activity productivity (highly productive, productive, low-productive).

The formation of the motivational sphere involves the development of professional ideals, value orientations, and pedagogical orientation in prospective and working teachers. The following methods were used in the research process: observation, conversation, questionnaires, the method of revealing the hidden position of the interviewees regarding their profession, adequate for the stages of professional growth of teachers. The comparative analysis was carried out using statistical methods.

On the basis of the comparative analysis of the results of the evaluation of the level of significance of the motives for choosing the teaching profession by the teachers of the general education school, **certain trends were revealed.**

Dominant factors for productive teachers are professional motives, in particular, interest in the teaching profession. According to the previously defined three groups of teachers, they were characterized by the level of productivity (0.92; 0.82; 0.8), by the attractiveness of pedagogical work (0.87; 0.82; 0.77), by the attractiveness of working with a favorite subject (0.85; 0.77; 0.74), by the motives of personality growth, which correspond to the teacher's character and abilities (0.84; 0.73; 0.76); by general social motives (0.78; 0.67; 0.61). However, "underproductive" teachers show exaggerated demands regarding the assessment of their available capabilities and their compliance with the teaching profession [3].

According to the teachers, the recommendations of schoolteachers played a significant role in their life self-determination. Beloved mentors became true role models (0.65; 0.58; 0.51). Family pedagogic dynasties, family traditions, the advice from friends were of decisive importance for some of the interviewees who chose the teaching profession [3].

результати проведеного нами порівняльного аналізу результатів оцінювання рівня значущості мотивів вибору педагогічної професії вчителями закладами середньої освіти за трьома рівнями продуктивності педагогічної діяльності (високопродуктивний, продуктивний, малопродуктивний).

Формування мотиваційної сфери передбачає розвиток у майбутніх та працюючих учителів професійних ідеалів, ціннісних орієнтацій, педагогічної спрямованості. У процесі дослідження застосовано наступні методи: спостереження, бесіда, анкетування, метод виявлення прихованої позиції опитуваних щодо своєї професії, адекватні етапам професійного зростання педагогів. Порівняльний аналіз було здійснено за допомогою статистичних методів.

На основі порівняльного аналізу результатів оцінювання рівня значущості мотивів вибору педагогічної професії вчителями загальноосвітньої школи **виявлено певні тенденції.**

Домінуючими чинниками для продуктивно працюючих учителів виступають професійні мотиви, зокрема, інтерес до учительської професії. Відповідно до визначених раніше трьох угруповань педагогів вони характеризувалися за рівнем продуктивності (0,92; 0,82; 0,8), за привабливістю педагогічної праці (0,87; 0,82; 0,77), за принадністю роботи з улюбленим предметом (0,85; 0,77; 0,74), за мотивами особистісного зростання, що відповідають характеру, здібностям учителя (0,84; 0,73; 0,76); за загальносоціальними мотивами (0,78; 0,67; 0,61). Проте "малопродуктивні" вчителі проявляють завищені домагання щодо оцінки своїх наявних можливостей та їх відповідності педагогічній професії [3].

На думку вчителів, значну роль у їх життєвому самовизначенні відіграли рекомендації вчителів школи. Улюблені наставники стали справжніми взірцями для наслідування (0,65; 0,58; 0,51). Сімейні педагогічні династії, родинні традиції, поради друзів мали вирішальне значення для частини опитуваних, які

Let us highlight **the general trends**. In the situation of professional choice, secondary school teachers were guided by factors that make up the essence of the teaching profession and strive to combine professional and socially significant factors: the need for pedagogical activity, the desire to educate and teach the youth; the awareness of one's natural abilities. At the same time, there is an inverse trend of dependence on the degree of demand and evaluation of their natural properties by "low-productive" teachers, which depends on the level of productivity of their professional activity. For all groups of teachers, especially for schoolteachers, the recommendations of the educational institution, mentors, educators, their own example of their professional activity and the moral example of respected school teachers played a significant role in their life self-determination. Accompanying factors (material considerations, coincidence of circumstances) had a minor influence on the choice of profession. Such conclusions coincide with the conclusions of other researchers [4; 6-8].

Based on the results of our research, as well as on the results of O.E. Antonova, N.M. Myronchuk, V.V. Pavlenko, D.V. Chernilevskyi and other scientists [4; 6-8], we conducted a study of the formed level of methodological culture in the education seekers as a productive and complex characteristic of motivation (orientation, goal-setting, innovativeness, humanistic values) in the process of studying the course "Methodology of pedagogical research and academic integrity in the field of education". Based on the analysis, 4 groups of education seekers were distinguished by the level of productivity: high, sufficient, average, basic.

The process of studying the course based on the mastery of general methodological scientific approaches characterizes the subjects of education and their interaction, outlines the general and specific aspects of the teaching profession, allowing one to trace the procedural characteristics of pedagogical activity, to analyze the effective characteristics of professional and pedagogical training, to

обрали професію вчителя [3].

Виділимо **загальні тенденції**. Вчителі загальноосвітньої школи в ситуації професійного вибору керувалися чинниками, що складають сутність учительської професії, і прагнуть поєднати професійні та соціально значущі чинники: це потреба у педагогічній діяльності, бажання виховувати та навчати юнацтво; усвідомлення своїх природних можливостей. При цьому спостерігається зворотна тенденція залежності міри домагання й оцінки своїх природних властивостей "малопродуктивними" педагогами, що залежить від рівня продуктивності професійної діяльності. Для всіх груп педагогів, особливо для шкільних учителів, рекомендації освітнього закладу, наставників, вихователів, власний приклад їх професійної діяльності і моральний взірець шанованих шкільних педагогів відіграли значну роль у їх життєвому самовизначенні. Супутні чинники (матеріальні міркування, збіг обставин) мали незначний вплив на вибір професії. Такі висновки збігаються із висновками інших дослідників [4; 6-8].

Спираючись на результати проведеного нами дослідження, а також на результати дослідження О.Є. Антонової, Н.М. Мирончук, В.В. Павленко, Д.В. Чернілевського та інших науковців [4; 6-8], ми здійснили дослідження сформованості рівня методологічної культури здобувачів освіти як продуктивної та комплексної характеристики мотивації (спрямованість, цілепокладання, інноваційність, гуманістичні цінності) у процесі вивчення курсу "Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі". На основі аналізу виокремлено 4 групи здобувачів освіти за рівнем продуктивності: високий, достатній, середній, базовий.

Процес вивчення курсу на основі оволодіння загально-методологічними науковими підходами характеризують суб'єктів освіти та їх взаємодію, окреслюють загальне й особливе в педагогічній професії, дозволяють простежити процесуальні характеристики педагогічної діяльності, аналізувати

characterize the creative, innovative orientation of pedagogical activity. Students' mastery of theoretical and empirical methods of research made it possible to work out the technologies of situational learning using the methods of analyzing a specific situation, the method of content analysis and the case method, which contributes to formation of projective, constructive, cognitive, communicative, creative skills in the future teachers.

результативні характеристики професійно-педагогічної підготовки, характеризувати творчу, інноваційну спрямованість педагогічної діяльності. Оволодіння студентами теоретичними та емпіричними методами дослідження дало можливість опрацювати технології ситуаційного навчання за допомогою методів аналізу конкретної ситуації, методу контент-аналізу та кейс-методу що сприяє формуванню у майбутніх педагогів проєктувальних, конструктивних, когнітивних, комунікативних, творчих умінь.

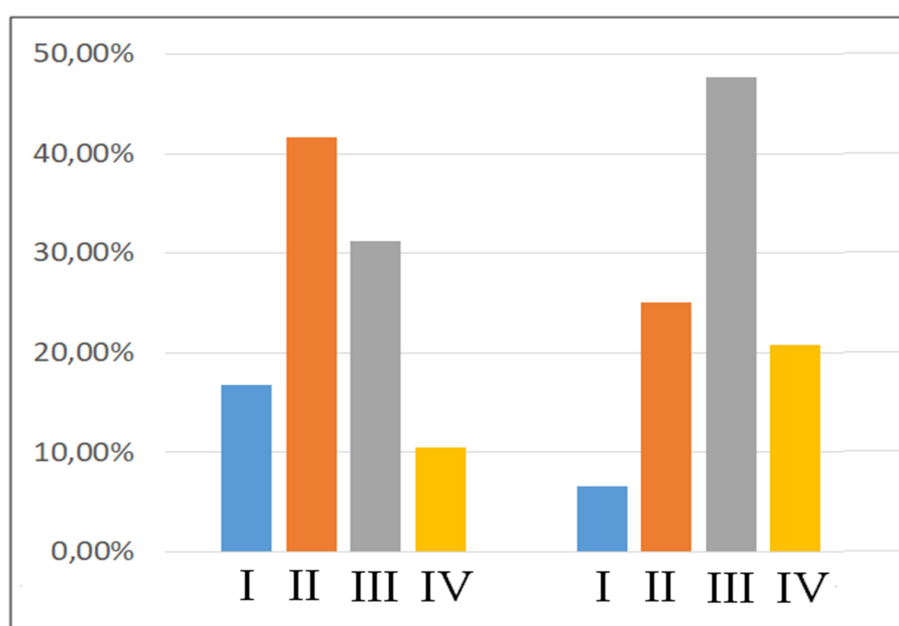

Fig. 1. Distribution of students according to the level of formation of motivation for the teaching profession

A high level of methodological culture is characterized by a humanistic orientation, which includes an understanding of the social importance of a teacher's work, the attractiveness of working with children and youth, the presence of pedagogical skills, following the recommendations of a favorite teacher, following family traditions, and having experience working with children. Such students of higher education are

Високий рівень методологічної культури характеризується гуманістичною спрямованістю, що охоплює розуміння суспільної важливості праці вчителя, привабливість роботи з дітьми, молоддю, наявність педагогічних здібностей, слідування рекомендацій улюбленого вчителя, наслідування сімейних традицій, наявність досвіду роботи з дітьми. Такі здобувачі вищої

happy to get education, they are focused on continuous learning, self-education, they read a lot, constantly study pedagogical and other literature, study advanced pedagogical experience, show interest in research work, to interdisciplinary connections of pedagogy, are open to innovations, new methods, technologies.

A sufficient level is also characterized by a pronounced humanistic orientation, the students possess pedagogical abilities, consciously choose the teaching profession, some students of education have some experience of working with children, are familiar with the experience of master teachers, periodically familiarize themselves with pedagogical literature. They study with interest, and the pedagogical practice brings satisfaction.

The average level is distinguished by the positive orientation of students towards the teaching profession, although some of them choose the profession by chance or without its conscious choosing, have no experience working with children, sporadically familiarize themselves with pedagogical literature, and do not show significant interest in innovative methods and technologies.

Low level – motivation is not conscious, often accidental, revealed under the influence of various factors and circumstances. The main thing is to get a diploma, the students do not particularly think about the prospects of further work, they study mediocly, without interest, they read little and out of necessity. Pedagogical practice does not bring them satisfaction.

The results of the study show that after studying the specified course, all indicators of methodological culture changed significantly, in particular, the indicators for high level are doubled (20.8% vs. 10.4%), these are the indicators for sufficient level (47.7% vs. 31.2%), the indicators for the average level are decreased (25% vs. 41.7%), the indicators for the low level are decreased (6.5% vs. 16.7%).

It has been confirmed that under the conditions of the introduction of innovative technologies and tools in the process of teaching pedagogical disciplines and, in

освіти із задоволенням навчаються, вони орієнтовані на неперервне навчання, самоосвіту, багато читають, постійно вивчають педагогічну, іншу літературу, вивчають передовий педагогічний досвід, проявляють інтерес до науково-дослідної роботи, міждисциплінарним зв'язкам педагогіки, відкриті до інновацій, новим методам, технологіям.

Достатній рівень характеризується також вираженою гуманістичною спрямованістю, студенти володіють педагогічними здібностями, свідомо обирають педагогічну професію, деякі здобувачі освіти мають певний досвід роботи з дітьми, знайомі з досвідом педагогів-майстрів, періодично знайомляться з педагогічною літературою. Навчаються з інтересом, педагогічна практика приносить задоволення.

Середній рівень відрізняється позитивною спрямованістю студентів на педагогічну професію, хоча частина з них обирають професію випадково або не усвідомлено, не мають досвід роботи з дітьми, епізодично знайомляться з педагогічною літературою, не проявляють суттєвого інтересу до інноваційних методів та технологій.

Низький рівень – мотивація не є усвідомленою, частіше випадкова, виявлена під впливом різних чинників, обставин. Головне – отримати диплом, про перспективи подальшої роботи студенти особливо не замислюються, навчаються посередньо, без інтересу, читають мало, за необхідністю. Педагогічна практика не приносить їм задоволення.

Результати дослідження свідчать, що після вивчення визначеного курсу всі показники методологічної культури суттєво змінилися, зокрема показники високого рівня зросли удвічі (20,8% проти 10,4%), достатнього (47,7% проти 31,2%), середнього рівня зменшилися (25% проти 41,7%), низького рівня зменшилися (6,5% проти 16,7%).

Підтверджено, що за умов упровадження інноваційних технологій та засобів у процесі викладання педагогічних дисциплін і, зокрема, курсу "Методологія педагогічного дослідження

particular, the course "Methodology of pedagogical research and academic integrity", there is an increase in the level of motivation indicators, such as humanistic orientation, goal setting, openness to innovations and changes, personality growth, humanistic values, academic integrity, and, in general, the formation of the methodological culture in the education seekers. Such indicators are the result of applied methodological scientific approaches and methods of scientific and pedagogical research, as well as the introduction of innovative technologies, and the analysis of indicators of academic integrity.

Conclusions and research perspectives. So, the study of pedagogical disciplines and the use of modern methodological approaches and scientific-pedagogical methods in the educational process makes it possible to form the necessary level of methodological culture in the participants in the educational process, to achieve a significant acme-growth in student's personality. At the same time, the introduction of information technologies in the process of training future teachers in the context of the digitalization of education leads to new approaches and the mastery of innovative learning models by education seekers.

To prospects for further scientific research include: increased attention to the systematic use of information technologies in the educational process in the context of integrative and acmeological approaches, interdisciplinary analysis of the defined area; focus on the preparation of an intellectually developed creative personality, capable of competent orientation in the digital educational space, continuous self-education and self-improvement; organization of professional training of future specialists according to an individual educational trajectory.

та академічна доброчесність", відбувається зростання рівня показників мотивації, таких, як гуманістична спрямованість, цілепокладання, відкритість інноваціям і змінам, особистісне зростання, гуманістичні цінності, академічна доброчесність, і в цілому сформованість методологічної культури здобувачів освіти. Такі показники є результатом застосованих методологічних наукових підходів та методів науково-педагогічного дослідження, а також упровадження інноваційних технологій, аналізу показників академічної доброчесності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Таким чином, вивчення педагогічних дисциплін та використання сучасних методологічних підходів та науково-педагогічних методів в освітньому процесі дає можливість сформувати в учасників освітнього процесу необхідний рівень методологічної культури, досягнути вагомого акмеозростання особистості здобувача освіти. Водночас упровадження інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів у контексті цифровізації освіти зумовлює нові підходи й оволодіння інноваційними моделями навчання здобувачами освіти.

До перспектив подальшого наукового пошуку віднесено: посилення уваги до системного використання в освітньому процесі інформаційних технологій у контексті інтегративного та акмеологічного підходів, міждисциплінарний аналіз окресленої сфери; спрямованість на підготовку інтелектуально розвиненої креативної особистості, здатної до компетентісної орієнтації у цифровому освітньому просторі, до неперервної самоосвіти та самовдосконалення; організація професійної підготовки майбутніх фахівців за індивідуальною освітньою траєкторією.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bekh, I.D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti [Personality on the way to spiritual values]*. Kyiv–Chernivtsi: "Bukrek" [in Ukrainian].
2. Boiko, A.I. (2008). *Liudynotsentryzm yak pryntsyyp osobystisno oriientovanoho navchannia [Human-centeredness as a principle of personally oriented education]*. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 4, 37-43 [in Ukrainian].

3. Dubaseniuk, O.A. (2005). *Teoriia i praktyka profesiinoi vykhovnoi diialnosti pedahoha [Theory and practice of the teacher's professional educational activity]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk, O.A. (2018). *Metodolohiia i metody naukovo-pedahohichnoho doslidzhennia [Methodology and methods of scientific and pedagogical research]: navch. metod. posibnyk*. Zhytomyr: "Polissia" [in Ukrainian].
5. Kremen, V.H. (2024). Pro diialnist Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy u 2023 rotsi ta zavdannia na 2024 rik [About the activities of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine in 2023 and tasks for 2024.]. *Naukova dopovid zahalnym zboram NAPN Ukrainy 5 kvitnia 2024 r. Visnyk NAPN Ukrainy – Bulletin of the NAPS of Ukraine*, 6(1) [in Ukrainian].
6. Kubitskyi, S.O., & Vozniuk, O.V. (2006). Rozvytok motyvatsii kursantiv [Development of cadets' motivation]. *Visnyk Natsionalnoi Akademii Oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defense Academy of Ukraine: zb. nauk. prats*, 2, 82-87 [in Ukrainian].
7. *Metodolohiia naukovo diialnosti [Methodology of scientific activity]: navch. posib. vyd. 3-e pererob. / za red D.V. Chernilevskoho (2012)*. Vinnytsia: Nilan-LTD [in Ukrainian].
8. Myronchuk, N.M., & Antonova, O.Ye. (2023). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv na zasadakh profesiino oriietovanoho navchannia [Formation of professional competence of future teachers on the basis of professionally oriented education.]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi – Current issues in modern science*, 1 (7), 414-425 [in Ukrainian].
9. *Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia [Personal and professional development of the future teacher]: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. (m. Vinnytsia, 29-30 lystopada 2021 r.)* [in Ukrainian].
10. Filipchuk, H.H. (2019). Svit varto bachyty svoimy ochyma [The world is worth seeing with your own eyes]. *Osvitnii ukrainotsentryzm Heorhii Filipchuka – Educational Ukrainian centrism of Heorhiy Filipchuk: zb. nauk. pr. [redkol.: N. Nychkalo (holova) ta in.; uporiad.: N. Nychkalo, O. Borovik]; NAPN Ukrainy; In-t ped. osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy*. Kyiv: Bohdanova A.M. 117-125 [in Ukrainian].
11. Heckhausen, H (1967). *The Anatomy of achievement motivation*. New York: Academic Press [in English].
12. Maslow, A.H (1954). *Motivation and Personality*. N.Y.: Harper and Row [in English].
13. Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. Retrieved from: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68> [in English].

Received: May 20, 2024
Accepted: June 07, 2024